

Monografija o Karavankah

KARAWANKENLIED

Text und Melodie: Hans M. Tuschar

Walzer

Vorspiel

mf B^7 E^b B^7 E^b 1. Wo

mf E^b E^b zwi - schen Krain und Kär - n - ten die Kar - a - wan - ken

B^7 B^7 steh'n, da liegt ein Fleck - chen E - r - de, so

E^b E^b lieb - lich und so schön. Wo dunk - le Wäl - der

E^b A^b bra - n - den zur stei - len Fel - sen - wand, dort -

B^7 E^b B^7 hin bin ich ver - bu - n - den mit Sehn - sucht,

E^b B^7 E^b Herz und Hand, dort - hin bin ich ver - bu - n -

B^7 E^b den mit Sehn - sucht, Herz und Hand!

Zwischenspiel

mf B^7 E^b B^7 E^b B^7 E^b

E^b B^7 E^b B^7 E^b

B^7 E^b (Fine)

(Hans M. Tuschar, Karawanken, založba Johannes Heyn, Klagenfurt 1989)

Kjer se mešajo rase in kulturni vplivi, pravijo, mora nastati nekaj dobrega. Za petdesetletnega **Hansa Tuscharja**, Boroveljčana, ki živi na Dunaju, to vsekakor velja. Po očetu (doma iz Idrije) je Slovenec, po materi Korošici Nemec, po poklicu inženir in po srčnem nagnenju umetnik. Vse to je razvidno iz njegove knjige *Karawanken, Brücke und Bollwerk* (Karavanke, most in branik), s katero nas je na obeh straneh istoimenega gorovja krepko presenetil – ali, če pomislimo na njegov nenadkriljivi vodnik *Karawanken, znova presenetil*. (Razen seveda Tržičanov, s katerimi ima dobre stike, a ti so po šparovni gorenjski navadi vso vednost ohranili zase.)

(Sodeč po letnici izdaje je vodnik – glej PV 1991/5, str. 230 – eno leto mlajši od monografije, vendar je očitno, da sta deli nastajali več ali manj sočasno.)

Knjiga razodeva izjemnega ljubitelja koroško-slovenskega mejnega gorovja, ljubitelja, ki je po svojih zmožnostih absolutno poklican, da izpove svojo ljubezen. In izpovedal jo je v besedi, sliki in pesmi. Navdih je zgradil na globokih in svežih planinskih, plezarskih, smučarskih in fotografskih doživetjih, vmes pa se oprl na konkretne točke iz zgodovine, narodopisja, imenoslovja in, razumljivo, zemljepisa in celo speleologije. K navdušujočim spisom je dodal tu in tam tudi vodniške podatke.

Sestava celotne knjige razodeva sistematičnost, nekateri spisi pa besednega umetnika, ki se je zgledoval pri planinskih klasikih. Slikovno gradivo je dokumentarno in umetniško (recimo slika jesenske Košute na ovitku – slika se v knjigi ponovi – veličasten pogled s Košutnikovoga turna skozi poševno sonce proti zahodu čez Kladivo do Stola in Triglav), pogosto presenetljivo in malodane očitajoče, ko nam kaže stvari, ki jih tako malo poznamo. Med dokumentarnim gradivom naj omenim sliko slovenskega časopisnega poročila o plazovni nesreči na Storžiču iz leta 1937 (Tuschar teče Storžič h Karavankam) in 49 fotografij karavanških prvopristopnikov (tudi Tržičanov). Drugo k drugemu naredi knjigo prijetno in bogato.

Kakšen pomislek se najde pri imenoslovju na straneh 17 in 18. Lärchenturm ni Čajnik, pač pa Čajnik, to je gora, kjer raste »cjan« (t. j. encijan/Enzian); Vrtača se okoli Begunj imenuje Nemški vrh, ne Nemška gora; pri Storžiču je treba popraviti »štör« v »storž«, zakaj »štör« (ki v to zvezo sploh ne spada) ni »Zapfen«; Grlovec je knjižnoslovenski zapis tistega, kar so Nemci sprva zapisali Harlouz in ni mogoče trditi, da je ime umetno, kajti slovenščina nima črke za zveneči velarni frikativ, ki v književni izgovorjavi ni sprejet in se zapiše z »g«; (tudi nemščina nima črke za ta glas, zapisali pa so ga s »h«, kar je ravno tako »nepravilno«, samo na drugi strani). Še o kakem imenu bi se bilo mogoče pogovarjati in dogovarjati, vendar je pomembnejše poudariti avtorjevo objektivno sprejemanje izvora imen in odpora do ljudskih zastrupljevalcev (»Volksvergifter«), ki tako ma-

nipulirajo s topografijo, »da se fronti gledata nasršeno« (»daß sich die Fronten verhärtet«).

Gre za medsebojno nacionalno sprejemanje, ki bi pri današnji stopnji humanizma, s katerim se tako radi trkamo na prsi, moralo biti samoumevno in bi ga že zdavnaj morali nehati poudarjati. A če ga poudarjamo, ga pač zaradi grenkih izkušenj. Tuscharjeva knjiga pa je v odnosu do slovenstva ne le dokaz avtorjeve osebnosti civilizacijske in kulturne širine, marveč celo dokaz spoštovanja (vidno tudi v njegovem članstvu v SPD Celovec). Zadnjo kitico svoje pesmi o Karavankah, ki jo je tudi sam uglasbil, je napisal v slovenščini, gotovo z željo, da bi pesem prepevali na obeh straneh državne meje. To tudi zasluži. Melodija je preprosta in impresivna. Našel se bo kdo, ki bo tudi prve štiri nemške kitice presadil na slovenski vrtec in morda se bo nekoč pesem prepevala tako v nemških kot slovenskih planinskih družbah. Zadnja, peta, slovenska kitica pa se glasi:

Kjer Kranj s Koroško združen je, tam Karavanke so.

Tam meni zemlja draga je, domača – lepa vsa.

Kjer divja jaga, pehtra gre, zaslišim jak odmev,
Tam rad bi gledal dolgo v dol, počivat' bi rad hotel,

Tam rad bi gledal dolgo v dol, počivat' bi rad hotel.

(Naj v zvezi s slovensko kitico omenim, da je »Kranj« mišljen v nemškem pomenu, torej razumemo tukaj pod tem imenom »Kranjsko«, kot je bilo že pri **Valvasorjevi** »Slavi vojvodine Kranjske« – »Die Ehre des Herzogthums Crain«; – in jezikovno nenavadno povezano na koncu brez škode za sporočilo in ritem lahko zapišemo »... počivat' bi hotel.« Srčno upam, da mi avtor tega »učiteljskega vtikanja« ne bo zameril.)

Summa summarum mojega vtisa o knjigi je ta, da nas je avtor peljal za pet minut v kot na sramovanje. Ali smo vpricho velikih dosežkov v svetovnih gorstvih pozabili na lepoto pred domačim pragom? Knjiga je dokaz, da je tudi doma brez publicitetnih žarometov, ki sijejo s Himalaje, mogoče živeti planinsko potešeno, človeško toplo in umetniško bogato življenje.

Stanko Kilnar

Boningtonovi Vrhovi

Gorniške knjige, ki so jih napisali Angleži, spadata v vrh takšne literature: **Leslie Stephen** z Igriščem Evrope ali **Albert Frederick Mumme-ry** s svojimi Gorniški potovanji po Alpah in Kavkazu sta že kar dobra primera za to trditev. Njim je uspevalo »po možnosti karseda natančno in verno sporočiti vse vidike gornišтва«. Tisti, ki je to povedal, je prav tako Anglež kot tudi avtor in fotograf: **Chris Bonington**. Zdaj 47-letni alpinist je postal znan predvsem s svojimi odpravami (južna stena Anapurne leta 1970, jugozahodna stena Everesta leta 1972) in kot prvopristopnik na visoke gore (Čangabang, Ogre), pa tudi zaradi svojih knjig, ki jih je napisal o teh turah. Zdaj polaga Bonington s